

Прирачник со ЕДУКАТИВНИ АКТИВНОСТИ за ЗАШТИТА НА ПРИРОДАТА

СПОМЕНИК НА ПРИРОДАТА
ВЕВЧАНСКИ ИЗВОРИ

Натура МК

CRITICAL ECOSYSTEM
PARTNERSHIP FUND

Ова упатство е изработено во рамки на проектот „Граѓанска наука во функција на заштита на природата“ спроведуван од Еко-свест во партнерство со Натура МК во Споменикот на природа „Вевчански извори“. Проектот е финансиски поддржан од Prespa Ohrid Nature Trust (PONT) и Critical Ecosystems Partnership Fund (CEPF).

**АВТОР:
БОЈАН РАНТАША**

**УРЕДНИК:
АНЕЛА СТАВРЕВСКА- ПАНАЈОТОВА**

АПРИЛ 2022 ГОДИНА

ИЗДАВАЧ:

**ЦЕНТАР ЗА ИСТРАЖУВАЊЕ И
ИНФОРМИРАЊЕ ЗА ЖИВОТНАТА
СРЕДИНА „ЕКО-СВЕСТ“**

**СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ 30/1-6,
СКОПЈЕ**

www.ekosvest.com.mk

СОДРЖИНА

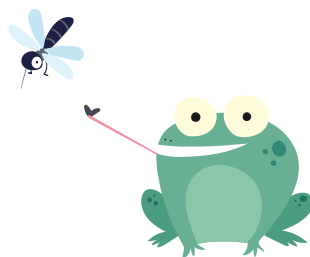
1. Вовед во биодиверзитетот	5
2. Безбедност при престој во природа	7
3. Препораки за грижа (невознемирување) на видовите при престој во природа	9
4. Активности	11
а. Активности за млади лица до 13 годишна возраст	11
I. Погоди го видот по семето	11
II. Истражување во шума	12
б. Активности за млади од сите возрасти	13
I. Интервју со локалното население: храна од шумата	13
II. Колку видови?	14
III. Мисија: да се најде најдебелото дрво во шумата	16
в. Активности за млади лица над 13 годишна возраст	18
I. Интервју со локалното население: лек од шумата	18
II. Истражувачка прошетка од Вевчани до Јанков Камен: кои видови можат да се најдат долу во близината на Вевчани, а кои видови горе кај Јанков Камен и зошто видовите коишто се наоѓаат горе не се исти со оние долу?	19
III. Моето дрво	21
IV. iNaturalist проект	23
5. Предизвик за најнапредните	24

1. ВОВЕД ВО БИОДИВЕРЗИТЕТОТ

Кога ќе погледнеш наоколу себе, можеш да забележиш бројни видови жив свет кој те опкружува, како на пример птици, животни, растенија, инсекти... А, доколку погледнеш низ микроскоп, ќе видиш дека те опкружува уште поброен свет. Човекот знае за околу 1,6 милиони видови, додека на планетата Земја се претпоставува дека постојат од $8,7^1$ до 100^2 милиони видови.

Сите тие видови, познати и непознати, се нарекуваат биолошка разновидност или накратко кажано - биодиверзитет.

Но, биодиверзитетот не го претставуваат само видовите, тој опфаќа и поширок поглед. Видовите формираат заедници во кои тие живеат и имаат меѓусебно влијание и зависност, тоа се т.н. екосистеми. Тие заедници се различни едни од други, па оттука и разновидноста на тие заедници е дел од она што го нарекуваме биодиверзитет. Биодиверзитетот означува и потесна разновидност, онаа која постои во рамките на секој вид, а таа е генетската разновидност. Затоа наједноставно е да кажеме дека биодиверзитетот е целиот жив свет околу нас, вклучувајќи ги и меѓусебните односи на тие видови, а и ние луѓето сме дел од тој огромен биодиверзитет кој постои на планетата Земја.

Понекогаш за биодиверзитетот ќе слушнеш некој да го употребува зборот природа. Но, треба да знаеш дека природата има пошироко значење од биодиверзитетот. Под природа, покрај биодиверзитетот, се подразбираат и неживите нешта, како карпите, водата, воздухот итн.

¹ <https://www.nationalgeographic.com/newsletters/animals/article/how-many-species-have-not-found-december-26>

² <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780080454054004602>

За значајноста на биодиверзитетот доволно е да се размисли колку од нештата кои човекот ги користи се дел од биодиверзитетот, или пак, се производ од тој биодиверзитет. Храната која ја јадеме е дел од биодиверзитетот; лековите кои ни помагаат кога сме болни потекнуваат од биодиверзитетот; водата која ја пиеме е прочистена благодарение на биодиверзитетот; воздухот кој го дишеме е создаден од биодиверзитетот; па дури и хартијата на која е испечатен овој прирачник постои благодарение на биодиверзитетот. Животот на оваа планета е зависен од биодиверзитетот.

Во изминатите децении поради зголемената човекова активност, биодиверзитетот е под голем притисок и е во процес на намалување, односно исчезнување на видовите. Се проценува дека околу 1 милион видови на животни и растенија се загрозени од исчезнување поради човековото влијание. Согледувајќи го значењето на биодиверзитетот, наша задача и одговорност е да придонесеме кон зачувувањето на тој биодиверзитет.

Споменикот на природата „Вевчански извори“ е заштитено подрачје со цел да ја зачува биолошката и природната разновидност. Ти, како млада личност која живее во близина на Вевчанските извори имаш одговорност да придонесеш во зачувувањето на биолошката разновидност. Со помош на овој прирачник, низ неколку игри и активности во природа, можеш да се запознаеш со биодиверзитетот околу тебе и да размислиш како можеш да помогнеш во неговото зачувување.

2. БЕЗБЕДНОСТ ПРИ ПРЕСТОЈ ВО ПРИРОДА

Престојот во природа е интересен и забавен начин да се помине дел од денот, но притоа треба да се внимава на безбедноста за да не се случи нешто непосакувано, како на пример повреда. Престојот во природа често се случува подалеку од населени места, на непристапен терен за медицински екипи, кои во урбани средини веднаш би можеле да реагираат. Затоа, потребно е да се следат неколку правила и препораки поврзани со личната безбедност и безбедноста на групата при престој во природа.

- **Соодветно подгответе се за престојот во природа.**

Проверете ја временската прогноза и понесете соодветна облека. Облеката е пожелно да биде во неколку слоја како би можеле да си олесните ако е топло, или пак, да облечете уште нешто доколку е ладно. Очила за сонце, капа за сонце и јакна за во случај на дожд е пожелно да носите, бидејќи во природа, а особено во планина, времето умее ненадјено да се промени. Доколку одите во високите планини, тогаш понесете си и соодветна капа, а доколку е ладно, понесете две капи.

- **Понесете сè што ви треба.** Секогаш имајте со себе доволно вода, а по потреба и храна. Бидете спремни за секој случај и понесете си комплет за прва помош. Доколку имате мобилен телефон понесете го бидејќи може да ви користи во случај на неволја или да ви помогне во препознавањето на дивите видови. За подобро да се ориентирате во природа, пожелно е да понесете и компас, но доколку имате мобилен телефон, најверојатно можете да користите апликација која покажува каде е север, или пак, апликација со мапа која може да ви послужи наместо компас.

• **Кажете каде ќе одите.** Пред да отидете некаде во природа, информирајте ги пријателите, семејството или учителите каде ќе одите. Доколку сте во можност, информирајте ги и кога ќе стигнете до посакуваната локација. На тој начин ќе има некој кој знае каде сте, во случај да треба итно да ве најдат.

• **Движете се во група.** Во природа бидете постојано заедно и не се двојте од друштвото. На тој начин ако случајно некој се повреди, ќе има кој да му помогне.

• **Движете се по патека.** Одбирајте да се движите по познати патеки и притоа забележувајте ги деталите долж патеките за да знаете да објасните каде се наоѓате во секое време. Одбегнувајте да се движите надвор од патеките, бидејќи постои опасност да се изгубите или да се повредите, на пример да се сопнете на гранка или да паднете во дупка покриена со листинец.

• **Бидете претпазливи.** Во природата има многу видови кои може да бидат отровни. Затоа, воздржете се од јадење плодови, тревки или печурки во природа, па дури и кога мислите дека можете да ги препознаете. Доколку ги соберете, најпрво консултирајте се со стручно лице, бидејќи многу видови имаат отровни двојници.

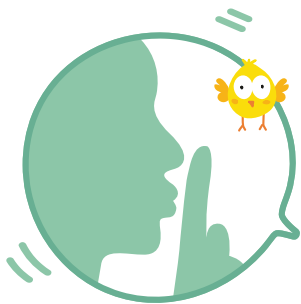
• **Внимавајте на себе и на другите.** Внимавај на сопствената безбедност, внимавај каде газиш и како се движиш, само едно невнимание може да предизвика да се лизнеш и да паднеш. Внимавај и на безбедноста на другите, понекогаш не сите во групата можат да го направат она што можеш ти да го направиш, па така може некој да се повреди.

3. ПРЕПОРАКИ ЗА ГРИЖА (НЕВОЗНЕМИРУВАЊЕ) НА ВИДОВИТЕ ПРИ ПРЕСТОЈ ВО ПРИРОДА

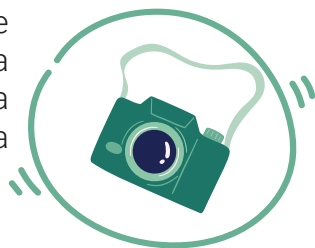
При престој во природа важно е да бидете внимателни кон природата и да имате почит кон дивите видови. Колку повеќе се грижите за дивите видови, толку повеќе ќе можете да уживате во нив бидејќи на тој начин истите ќе бидат таму и следниот пат кога ќе престојувате во природа.

• **Не вознемирувајте ги животните.** При престој во природа внимавајте да не правите врева. Вревата ги вознемирува дивите животни и поради тоа тие бегаат подалеку. Доколку сте тивки, имате повеќе можност да сретнете некој редок вид, како птица или животно.

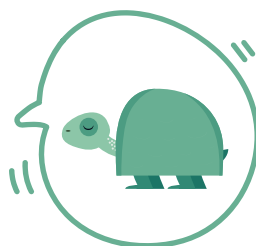
Истото важи и доколку имате куче. Пожелно е кучето да не го носите со себе во С.П. „Вевчански извори“ за да не ги вознемирува дивите животни, но доколку морате, тогаш нека биде постојано врзано и под ваша контрола. Кога ќе видите некое диво животно, не го допирајте, не го напаѓајте, проценете ја опасноста во која се наоѓате и обидете се да одбегнете директна средба со него. Набљудувајте го од безбедна далечина и не предизвикувајте го за да не се почувствува дека е во опасност, па да ве нападне. Доколку процените дека сте во опасност, веднаш известете го друштвото и повикајте помош додека се обидувате да избегате од опасноста.

• **Сликајте, не собирајте.** Кога ќе забележите интересен вид, направете фотографија наместо да го земете. Оставете го таму за да може и други да се восхитуваат на неговата убавина, но и за да може да се размножи.

• **Собирајте умерено.** Доколку собираете лековити билки или други диви видови, внимавајте да оставите половина во дивината. Тоа е потребно за тие видови да продолжат да живеат и да се размножуваат, за да можете повторно да собираете и следната година.

• **Чувајте ги заштитените видови.** Дознајте кои сè видови кои се наоѓаат во СП „Вевчански извори„ се заштитени. Кога ќе најдете на заштитен вид, внимавајте да не го повредите и информирајте ги другите дека тој вид е заштитен.

• **Отпадот носете го со себе.** Местото каде престојувате во природа оставете го без отпад. Соберете го својот отпад, а доколку можете, соберете го и туѓиот отпад и однесете го до најблиската канта за отпад. Направете добро дело, исчистете ја природата од отпад и направете луѓето кои ќе дојдат по вас да се чувствуваат попријатно таму.

4. АКТИВНОСТИ

а. Активности за млади лица до 13 годишна возраст

1. Погоди го видот по семето

Локација каде да се спроведе На средба, во просторија или на отворено

Период од годината Доцна налето или наесен

Временска рамка Еден час

Големина на група на учесници Поделете се во еднакви групи од 2 до 5 учесници во секоја група

Потребни материјали - групно - Садови со најмалку 10 различни семиња од локалната шума

Образовни цели

- Развивање на вештини на забележување,
- Развивање на вештини на помнење,
- Стекнување на знаење за препознавање на видовите во природата.

Опис на активността

- Најдете најмалку 10 различни семиња од 10 различни видови на растенија кои живеат во СП „Вевчански извори“. Секој вид на семе ставете го во различен сад. Претставувајте им ги семињата на учесниците едно по едно, додека тие погаѓаат од кое растение е тоа семе.

Препораки за тоа како да се постигне максимумот од активността

- Направете натпревар од оваа активност каде што секоја група ќе се натпреварува во тоа што повеќе видови ќе препознае.

- Пред активността направете прошетка низ локалната шума каде ќе ги соберете семињата. На тој начин учесниците ќе може да научат кое семе од кој вид е.

- Подгответе и листови од растенијата од кои се семињата. Побарајте од учесниците да пронајдат кое семе со кој лист си одговараат.

II. Истражување во шума

Локација каде да се спроведе	Во околната природа: шума или парк
Период од годината	Било кое годишно време
Временска рамка	Еден час и време за да се дојде до локацијата
Големина на група на учесници	Индивидуална активност или во групи од по 2 учесници, без ограничување на големината на групата
Потребни материјали	Прибор за пишување (молив и хартија)
Образовни цели	- Развивање на вештини на забележување, - Развивање на љубопитност
Опис на активността	- На локација во природа, секој учесник, односно група, посебно е пред себе да определи површина од околу еден метар на еден метар. Во зададено време секој треба да го набљудува своето определено парче природа и да ги изброи видовите кои ќе ги забележи.
Препораки за тоа како да се постигне максимумот од активността	- При набљудувањето запишувајте што сте забележале. Доколку го препознавате видот, запишете му го името. На крајот од зададеното време избројте кој колку видови забележал. Направете натпревар за тоа кој ќе забележи најмногу различни видови на едно место.

6. Активности за млади од сите возрасти

I. Интервју со локалното население: храна од шумата

Локација каде да се спроведе Дома

Период од годината Било кога

Временска рамка Неколку часа за време на викенд и еден час пред групата

Големина на група на учесници Индивидуално или во групи од по 2 млади лица

Потребни материјали Не се потребни материјали

Образовни цели

- Развивање на способности за истражување,
- Развивање на комуникациски вештини,
- Развивање на презентациски вештини.

Опис на активност

- Направете истражување за тоа што сè се јаде во шумата. Прашајте ги постарите во вашата околина какви сè јадења приготвувале во минатото, а при тоа користејќи растенија од шумата. Потоа, прашајте ги родителите да ви кажат што сè уште се јаде, а потекнува од шумата. Добиените информации споделете ги со групата и дискутирајте околу јадењата кои потекнуваат од шума.

Препораки за тоа како да се постигне максимумот од активност

- Направете натпревар. Групата да ги оценува информациите коишто секој ќе ги презентира врз основа на тоа колку овие јадења би ги пробале и денес, или пак не.
- Заедно со интервјуираните лица договорете посета во шумата и соберете ги видовите коишто ќе ви ги посочат. Потоа, презентирајте ги откритијата пред групата.

II. Колку видови?

Локација каде да се спроведе Во локалната природа

Период од годината Од пролет до есен

Временска рамка Неколку часа до половина ден

Големина на група на учесници Без ограничувања

Потребни материјали Не се потребни материјали

Образовни цели - Развивање на вештини на забележување.

Опис на активността - Во оваа активност потребно е да се откријат различни видови со употреба на сетилата за вид, слух и мирис. Најпрво, се започнува со првото сетило - вид, при што се пребројуваат видовите кои може да се забележат со помош на погледот. Потоа, се пристапува кон забележување на видовите со помош на сетилото за слух. За ова е потребна голема концентрација и тишина од страна на сите учесници. На крај, служејќи се со сетилото за мирис потребно е да се помиришаат што повеќе различни видови во непосредна близина.

Препораки за тоа како да се постигне максимумот од активността - Кога ќе се бараат видовите со помош на сетилото за слух и мирис, препорачливо е да ги прекриете очите за да не можете да гледате наоколу. При тоа, потребно е да се присутни неколку лица кои ќе внимаваат на групата да не се повреди.

- Играта може да се направи на малку потешко ниво на тој начин што лицата кои ќе ги избројат различните видови, во исто време ќе треба и да идентификуваат кои се тие видови.
- Направете натпревар. За секој вид кој ќе биде забележан од учесниците, ќе добиваат по еден поен. Ограничете го времето за коешто учесниците ќе може да ги забележуваат видовите. Доколку го знаат и името на видот, ќе добијат два поени. Победник е оној којшто ќе има најмногу поени.

III. Мисија: да се најде најдебелото дрво во шумата

Локација каде да се спроведе СП „Вевчански извори“

Период од годината Од пролет до есен

Временска рамка Половина до еден цел ден

Големина на група на учесници Пожелно е да бидат формирани групи од 2 или 3 учесници

Потребни материјали

- Соодветна облека за движење и престој во природа
- индивидуално - Лентовидно метро
- групно -

Образовни цели

- Развивање на натпреварувачки дух,
- Развивање на ориентација во простор.

Опис на активност

- Сите учесници одат на одредена локација во СП „Вевчански извори“. Секоја од групите избира страна на која ќе се придвижи, а при тоа да има постојана видливост кон другите групи. Со помош на лентовидно метро се врши мерење на обемот на дрвото. Мерењето се прави на височина на градите, а секое мерење се запишува и се забележува кое дрво е измерено. Процедурата се повторува на друга локација, три до пет пати.

Препораки за тоа како да се постигне максимумот од активност

- Секое дрво кое се мери треба да се фотографира и да се препознае видот со употреба на iNaturalist апликацијата која може да ја инсталира секое младо лице над 13 годишна возраст.
- Да се одбере еден вид, на пример даб или костен, и мерењата да се прават само со тие дрвја, односно други видови на дрвја да не се бројат како поени во активност.
- По мерењата да се разговара со стручно лице и да се открие колку се стари измерените дрвја.
- Направете натпревар. По еден поен да се добива за секое измерено дрво, додека тој којшто ќе го измери најдебелото ќе добие пет поени. Мерењето да се случува во однапред договорена временска рамка, на пример 15 минути. При тоа, секој кој мисли дека го измерил најдебелото дрво може да го прекине мерењето и да побара да се споредат мерењата со другите. Доколку навистина го измерил најдебелото дрво, ќе добие пет поени, но доколку не е најдебелото, тогаш ќе изгуби два поени.

в. Активности за млади лица над 13 годишна возраст

I. Интервју со локалното население: лек од шумата

Локација каде да се спроведе Дома

Период од годината Било кога

Временска рамка Неколку часа за време на викенд и дополнително еден час во група или на училиште

Големина на група на учесници Индивидуална активност или во групи од 2 до 3 учесници, без ограничувања

Потребни материјали Не се потребни материјали

Образовни цели

- Развивање на вештини за комуникација со луѓе,
- Учење за користа којашто човекот ја има од природата,
- Развивање на презентациски вештини.

Опис на активността

- Прашајте ги постарите кои сè растенија се користат како лек, било како чаеви или како мелем, дознајте кои растенија сè уште се користат, а кои растенија се користеле во минатото како лекови. Собраните информации презентирајте ги пред групата.

Препораки за тоа како да се постигне максимумот од активността

- Посетете ја локалната аптека и разговарајте со аптекарот околу тоа кои сè лекови потекнуваат од растенија.
- Направете натпревар. Групата да ги оценува презентациите и информациите кои ги дава секој врз основа на тоа колку се корисни истите.

II. Истражувачка прошетка од Вевчани до
Јанков Камен: кои видови можат да се најдат
долу во близината на Вевчани, а кои видови горе
кај Јанков Камен и зошто видовите коишто се
наоѓаат горе не се исти со оние долу?

Локација каде да се спроведе Во локалната шума

Период од годината Од пролет до есен

Временска рамка Половина ден

Големина на група на учесници Без ограничувања

Потребни материјали - Соодветна облека за движење и престој
- **индивидуално** - во природа
- **групно** - iNaturalist апликацијата инсталирана на
телефон

Образовни цели - Развивање вештини на забележување,
- Учење за влијанието на климатските
услови врз растенијата,
- Развивање на вештини за употреба на
iNaturalist апликацијата.

Опис на активноста - Организирајте групна прошетка од Вевчани до Јанков Камен, а при тоа забележувајте ги растенијата кои ќе ги сретнете по патот. На секоја четвртина до половина час движење, направете пауза и обидете се да изброите колку различни растителни видови ќе препознаете околу вас и забележете колку видови се исти од претходната пауза, а колку се различни. Со користење на апликацијата iNaturalist за препознавање на видови, откривајте ги видовите на растенија кои ќе ги сретнете долж прошетката. Дискутирајте во групата околу тоа зошто некои видови ги има долу во близина на Вевчани, а други видови само горе кај Јанков Камен.

Препораки за тоа како да се постигне максимумот од активност

- Советувајте се со локалното планинарско друштво да ве придружува и да ви го пренесе нивното искуство на планинарење на Јабланица.
- Советувајте се со локален биолог или познавач на природата да ве придружува во прошетката.
- Собирајте листови од дрвјата и растенија и забележете од која локација сте ги земале. Направете хербариум кој ќе ја претстави промената на видовите растенија во однос на промената на надморската висина.

III. Моето дрво

Локација каде да се спроведе Во околната шума или парк

Период од годината Било кој период од годината

Временска рамка Најмалку три часа

Големина на група на учесници - Активноста може да се спроведе индивидуално, но доколку групата на млади лица е поголема, може да се поделат во неколку групи од 2 до 4 учесници кои ќе обработуваат едно дрво

Потребни материјали - Лентовидно метро,
- Индивидуално, односно групно - Фотоапарат или телефон со камера,
- Прибор за пишување.

Образовни цели - Развивање на чувство за заштита на природата,
- Развивање на вештини на забележување,
- Развивање на вештини на известување,
- Градење на комуникациски и презентациски вештини пред група.

Опис на активноста - Секој учесник или група на учесници треба да пронајде едно дрво во околната шума, да го означи дека е нивно на начин на кој нема да го оштети дрвото или природата во околината, и да прибере што е можно повеќе податоци за тоа дрво по пат на набљудување и разговор со локалното население. Откако ќе ги прибере сите потребни податоци, учесникот или групата треба да подготви презентација за дрвото пред другите учесници. Учесниците покрај целосниот опис на дрвото, вклучувајќи го видот, неговите димензии и придонес кон биолошката разновидност во СП „Вевчански извори“, треба да објаснат и кои се опасностите тоа дрво некој да го оштети и дали би го заштитиле истото да не биде исечено во иднина, а и зошто го одбрале токму тоа дрво.

Препораки како да се постигне максимумот од активноста

- Активноста може да трае подолго, со тоа што ќе опфати период од неколку временски сезони, на пример есен, зима и пролет, при што ќе се забележат разликите кои настануваат со промената на годишните времиња.
- При опишувањето на дрвото може да се вклучат и информации околу тоа кои сè други видови може да се најдат на самото дрво или под него, било да е тоа постојано или повремено.
- Во прибирањето на информации од локалното население, може да откриете и дали некој би можел да раскаже некои случки кои се одвивале под тоа дрво.
- Обидете се да одредите конкретна област каде учесниците ќе ги одбираат дрвјата, на пример шумата кај Св. Спас каде што има стари дрвја.
- Дајте му име на дрвото, забележете ја детално неговата локација и забележете ги сите карактеристики на дрвото во еден документ. Соберете ги сите документи и направете архива за дрвјата во СП „Вевчански извори“.

IV. iNaturalist проект

Локација каде да се спроведе С.П. „Вевчански извори“

Период од годината Пролет или лето

Временска рамка Од половина ден до неколку дена

Големина на група на учесници Поделете ја групата на помали групи од 3 лица

Потребни материјали
- Лична облека и опрема соодветна за прошетка и престој во природа
- Индивидуално
- Инсталирана iNaturalist апликацијата на барем еден телефон во секоја група
- Групно

Образовни цели - Развивање на вештини на препознавање на видови.

Опис на активност - Одберете едно од упатствата за препознавање кои се во прилог на овој прирачник. Избраниот вид проучете го добро на компјутер пред да излезете во природа. Кога ќе излезете во природа, обидете се да пронајдете колку што е можно повеќе примероци од видот кој сте го одбрале. Направете фотографија и прикачете ја на iNaturalist.

Препораки како да се постигне максимумот од активност Советувајте се со локалното планинарско друштво да ве придружува на активност.

5. ПРЕДИЗВИК ЗА НАЈНАПРЕДНИТЕ

Користејќи ја апликацијата iNaturalist обидете се да ги пронајдете долунаведените видови растенија. Овие растенија се сметаат за растенија од посебно значење за СП „Вевчански извори“ бидејќи се сметаат за ретки, а некои од нив се и загрозувани видови, па затоа е потребно нивно чување од собирање и уништување. Знајте дека повеќето од овие растенија живеат во повисоките делови на СП „Вевчански извори“, најчесто по планинските пасишта или по каменестите предели, па самото тоа што се ретки го прави овој предизвик навистина тежок. Очекувајте дека понекогаш може да биде многу тешко да пронајдете некој вид, но не и невозможно.

Имињата на видовите во оваа листа се дадени на латински јазик со нивното стручно име, бидејќи многу од нив немаат народни имиња, а и така полесно ќе ги пронајдете со помош на iNaturalist апликацијата.

Растителни Видови од значење за СПВИ:

Дрвенести растенија

народно (стручно) име	латинско име
1 Махонија*	<i>Berberis croatica</i>
2 Ерика* Тревест врес	<i>Erica herbacea</i>
<i>Pinus peuce Griseb</i>	<i>Pinus peuce Griseb</i>

Билки

народно (стручно) име	латинско име
4 Јадич* Ламарков аконитум	<i>Aconitum lamarckii Reich. var. macedonicum Micev.</i>
5 Росник* Бисерок* Вирак*	<i>Alchemilla gracillima</i>
6 Росник* Бисерок* Вирак*	<i>Alchemilla heterotricha Rothm</i>

народно (стручно) име	латинско име
7 Росник* Бисерок* Вирак*	<i>Alchemilla plicatula</i> Gandoger
8 Росник * Бисерок* Вирак*	<i>Alchemilla staminea</i> Busser.
9 /	<i>Athyrium distentifolium</i> Tausch ex Opiz
10 Гроздовник*	<i>Botrychium lunaria</i> (L.) Swartz.
11 Свонец*	<i>Campanula thymphaea</i> Hausskn
12 /	<i>Cryptogramma crispa</i> (L.) R. Br
13 /	<i>Delphinium peregrinum</i>
14 Јабланички каранфил	<i>Dianthus jablanicensis</i> Micev.
15 Мигдалова млечка Шумска млечка	<i>Euphorbia amygdaloides</i> L. var. <i>chaixiana</i> (Timb.-Lagr.) Boiss.
16 Македонска кандилка	<i>Fritillaria macedonica</i> Bornm.
17 Жолтенка* Жолта трева* Гениста*	<i>Genista radiata</i> (L.) Scop
18 Јастребинка*	<i>Hieracium heteromixtum</i> O. & E. Behr
19 /	<i>Huperzia sellago</i> (L.) Bernh
20 /	<i>Kitaibelia vitifolia</i> L
21 Албански крин	<i>Lilium albanicum</i> Griseb
22 Крин*	<i>Lilium chalcedonicum</i> L
23 Глувчевка*	<i>Minuartia baldaccii</i>
24 Голожлезденик*	<i>Nigritella nigra</i> (<i>Gymnadenia nigra</i>)
25 /	<i>Polygala alpestris</i>
26 Петопрст* Срцева трева* Трева од срце* Стегник* Стегниче*	<i>Potentilla crantzii</i> (Crantz) Beck
27 Дремниче*	<i>Pulsatilla vernalis</i> (L.) Miller
28 Лутиче*	<i>Ranunculus montanus</i> Willd
29 Крвавце	<i>Sanguisorba officinalis</i>
30 /	<i>Soldanella dimonieii</i> Vierh
31 /	<i>Soldanella pindicola</i>
32 /	<i>Solenanthes scardicus</i> Bornm
33 Детелина*	<i>Trifolium badium</i>
34 Детелина*	<i>Trifolium pilczii</i> Adam
35 Планинска темјанушка	<i>Viola eximia</i>

СПОМЕНИК НА ПРИРОДАТА
ВЕВЧАНСКИ ИЗВОРИ

Натура МК

Ова упатство е изработено во рамки на проектот „Граѓанска наука во функција на заштита на природата“ спроведуван од Еко-свест во партнерство со Натура МК во Споменикот на природа „Вевчански извори“. Проектот е финансиски поддржан од Prespa Ohrid Nature Trust (PONT) и Critical Ecosystems Partnership Fund (СЕРПФ). Поддршката на PONT и СЕРПФ за изработката на оваа публикација не претставува одобрување на содржината која ги одразува ставовите само на авторите, притоа PONT и СЕРПФ не можат да бидат одговорни за каква било употреба на информациите содржани во неа.

ЕКО-СВЕСТ

СПОМЕНИК НА ПРИРОДАТА
ВЕВЧАНСКИ ИЗВОРИ

Натура МК

CRITICAL ECOSYSTEM
PARTNERSHIP FUND

Ова упатство е изработено во рамки на проектот „Граѓанска наука во функција на заштита на природата“ спроведуван од Еко-свест во партнерство со Натура МК во Споменикот на природа „Вевчански извори“. Проектот е финансиски поддржан од Prespa Ohrid Nature Trust (PONT) и Critical Ecosystems Partnership Fund (CEPF).